

Nagyböjt 5. vasárnapja

Jer 31,31-34

Életszövetség

Igen, jönnek napok – mondja az Úr –, amikor új szövetséget kötök Izrael házával és Júda házával. De nem olyan szövetséget, mint amelyet atyáikkal kötöttem azon a napon, amikor kézen fogva kivezettem őket Egyiptom földjéről. Azt a szövetségemet ugyanis megszegették, holott én uruk voltam – mondja az Úr. Ez lesz az a szövetség, amelyet majd Izrael házával kötök, ha elérkeznek azok a napok – mondja az Úr: Bensejükbe adom törvényemet, és a szívükbe írom. Én Istenük leszek, ők meg az én népem lesznek. És többé nem lesz szükség rá, hogy az egyik ember a másikat, testvér a testvérét így tanítsa: Ismerd meg az Urat, mert mindnyájan ismerni fognak a legkisebttől a legnagyobbig – mondja az Úr –, mivel megbocsátom gonoszágaikat, és vétkeikre többé nem emlékezem.

A szövetség az ószövetségi Szentírás kulcsfogalma, 285 alkalommal találkozunk a szövegekben a „berit” héber szóval, amely szövetséget, szerződést és házasságot is jelent. Olyan kötelezettségvállalásról van szó, amelyet valamilyen rítussal is megerősítenek és esküvel pecsételnek meg. Ezért az eskü gyakran a szövetség szinonimája is az Ószövetségben. A szövetségkötés kapcsán életközösség jön létre amelyet kifejez a rítus is, a közös étkezés vagy ruhacseré stb. A szövetség a békés viszony és a jólét biztosító akkor is, ha ez ember-ember között jön létre s még inkább akkor, ha Isten és ember között jön létre. A Sínai-hegyen kötött szövetség alkotmányához tartozott a tíz parancs, amely formailag az ókori keleti jogban a hettitáknál ismert nemzetközi hűbéri szövetséghez hasonlít. Ezért a zsidóknál a Sínai-szövetség felülírt minden későbbi nemzetközi hűbéri szerződést, vallásilag szabadabbá tette őket a lázadásra és a szövetség felmondására. Tehát a király által kezdeményezett szövetség alól isteni jogon felmentve érezték magukat. Ezért az Izraellel kötött szövetség vallásilag és jogilag elkülönült minden más szövetségtől, mert az Istennel teremtett életközösséget. Annak megkötése és megtartása nem volt csupán szertartásokhoz kötött rítus, hanem a szövetség nevezetesen a tízparancs kötelmeinek megszegése szövetségtöréshez vezetett. Az első közösségi szövetségtörés azonnal a Sínai-szövetségkötés folyamata közben meg is történik, ezt jelzi Mózes

a kőtáblák összetörésével. Ez egy jogi aktus volt, nempedig Mózes felháborodásának és dühének a levezetése.

Mivel a szövetségkötés életközösséget hozott létre, annak megtartása a látható jogi kötelmek és előírások tiszteletben tartásától a lelki eltávolodásig terjedt. Mivel a parancsok megtartását csak külső fórumon lehetett ellenőrizni, egyre inkább igyekeztek a formális jogi előírások megtartására korlátozni azt, ami ellentmondott az életszövetségre tett ígéretnek.

Jeremiás próféta különösen megélt a szövetség kiüresedésének folyamatát a nép körében, mert Joziás király idejében megtalált törvénykódex közösségi felismerése új vallási reneszánszot indított el, de hamarosan a szövetség kötelmeit csak a kultikus előírások megtartására igyekeztek korlátozni. A Jeruzsálemi Templomban bemutatott áldozatok a látványos vallásosságot eredményeztek, anélkül, hogy megteremtették volna a szív-vallásosságot. Inkább azt a látszatot keltették, és azt az érzést ápták, hogy ezekkel az Istent lekötelezik, lefizetik és Jahve köteles lesz megvédeni az idegen politikai támadásokkal szemben, és Jeruzsálem függetlenségét a Templom miatt kell garantálnia.

Jeremiás nem osztotta ezt a nézetet, hanem a szívbeli vallásosság szükségessége mellett érvelt mint az ősi Sínai-szövetség eredeti értelmezése mellett. A külső kötelmek és a rítus is csak arra szolgált, hogy Istennel megteremtődjék a szerető életközösség. A próféta ezt annak ellenére hirdette, hogy nem látott a közeljövőben olyan tömeges lelki változást, amely felismerné e közösség fontosságát. Vizionált egy folyamatot, amelyet a keresztények Jézus mozgalmához kötöttek. Jézus hangsúlyozottan a szívbeli vallásosságot hirdette, és el is indított egy folyamatot amely az I. században tömegméreteket öltött a zsidóság kezeitől belül is.

A szívbeli vallásosság hiánya mindig a vallás elidegenedéséhez vezet, társadalmi szinten a vallás kiüresedéséhez vezet. Ezt csak azzal lehet ellensúlyozni, ha a vallást követő tagok felismerik és megélik Istennel az életközösséget, és láthatóan is megvalósítják Isten törvényeinek tiszteletét életükben, függetlenül attól, hogy egy külső fórum azt tőlük számon kéri vagy sem.